

Számunk szerzői

Balogh Elemér jogtörténész	JATE, Szeged	R. J. W. Evans történész	Brasenose College, Oxford
Bárány Attila tudományos ösztöndíjas	KLTE, Debrecen	<u>B. Lepetit</u> történész	Párizs
Benedek Gábor történész	ELTE, Budapest	Sonkoly Gábor tudományos ösztöndíjas	ELTE, Budapest
Czoch Gábor tudományos ösztöndíjas	ELTE, Budapest	Soós Gábor tudományos ösztöndíjas	JPTE, Pécs
Bódy Zsombor tudományos ösztöndíjas	ELTE, Budapest	Tóth Andrea középiskolai tanár	Szeged
Deák Ágnes történész	JATE, Szeged	Tóth Sándor nyugalmazott egy. tanár	Budapest

A fordításokat Czoch Gábor és Farkas Csamangó Gyöngyi készítették.

INHALT

Studien

- ROBERT J. W. EVANS**
Ungarn in der Habsburgermonarchie, 1840–1867 5
- ÁGNES DEÁK**
Gesellschaftliche Widerstandstrategien in Ungarn
gegen die absolutistische Regierung in den Jahren 1851–52 27
- GÁBOR BENEDEK**
Die Beamten aus der Region diesseits der Leitha
in Ungarn des Neoabsolutismus 60

Heraufbeschwörung der Vergangenheit

- ROBERT J. W. EVANS**
Linda White und Polixéna Gál: eine Freundschaft 1857–1863 71
- ANDREA TÓTH**
„Gestürzte Ideen“ (Tagebuchauszug von Antal Zichy) 101
- ANTAL ZICHY**
Tagebuchauszug 108

Theorie und Methode

- ZSOMBOR BÓDY–GÁBOR CZOCH–GÁBOR SONKOLY**
Paradigmenwechsel in der französischen Geschichtsschreibung 131
- BERNARD LEPETIT**
Architektur, Geographie, Geschichte: der Gebrauch des Maßstabs 142

Ausblick

- „Die Menschheit muß ihrer eigenen Unmenschlichkeit ins Auge schauen“.
Gespräch mit István Deák 159
- Bibliographie der Werke von István Deák in Auswahl 165

Revue

„Für England und den Heiligen Georg!“ (<i>Andrew Ayton: Knights and Warhorses. Military Service and the English Aristocracy under Edward III. Woodbridge: The Boydell Press, 1994.</i>) Attila Bárány	169
Ferenc Deáks Anwaltsschriften (<i>Deák Ferenc ügyészi iratai 1824–1831. Sajtó alá rendezte: Molnár András. Zala megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1995.</i>) Elemér Balogh	177
Rumänisches Taschenbuch für Ungarn (<i>Miskolczy Ambrus: Eszmék és téveszmék. Kritikai esszék a román múlt és jelen vitás kérdéseit tárgyaló könyvekről. Bereményi Könyvkiadó, ELTE BTK Román Filológiai Tanszék, Budapest, 1994.</i>) Sándor Tóth	179
Dilemma der modernen Stadtgeschichtsschreibung (<i>A modern város történeti dilemmái. Szerkesztette Gyáni Gábor. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1995.</i>) Gábor Soós	184
Neue Bücher	192
Autoren	193

CONTENTS

Studies

- ROBERT J. W. EVANS**
Hungary in the Habsburg Monarchy 1840–1867 5
- ÁGNES DEÁK**
Strategies for Social Resistance against Absolutist Government
in Hungary in 1851–1852 27
- GÁBOR BENEDEK**
Cisleithanian Civil Servants in Hungary during the
Years of Neoabsolutism 60

Recollection

- ROBERT J. W. EVANS**
Linda White and Polixéna Gál – A Friendship, 1857–1863 71
- ANDREA TÓTH**
„Fallen Ideas” (Diary Fragment by Antal Zichy) 101
- ANTAL ZICHY**
Diary fragment 108

Theory and Method

- ZSOMBOR BÓDY–GÁBOR CZOCH–GÁBOR SONKOLY**
Change of Paradigms in French Social Historiography 131
- BERNARD LEPETIT**
Architecture, Geography, History: The Uses of Scale 142

Perspective

- „Humanity must face its own inhumanity”.
Conversation with István Deák 159
- Selected Bibliography of István Deák’s Works 165

Revue

For England and Saint George! (<i>Andrew Ayton: Knights and Warhorses. Military Service and the English Aristocracy under Edward III. Woodbridge: The Boydell Press, 1994.</i>)	
Attila Bárány	169
Legal Documents by Ferenc Deák (<i>Deák Ferenc ügyészi iratai 1824–1831. Sajtó alá rendezte: Molnár András. Zala megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1995.</i>)	
Elemér Balogh	177
Rumanian pocket book for Hungarians (<i>Miskolczy Ambrus: Eszmék és téveszmék. Kritikai esszék a román múlt és jelen vitás kérdéseit tárgyaló könyvekről. Bereményi Könyvkiadó, ELTE BTK Román Filológiai Tanszék, Budapest, 1994.</i>)	
Sándor Tóth	179
The dilemmas of contemporary urban history (<i>A modern város történeti dilemmái. Szerkesztette Gyáni Gábor. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1995.</i>)	
Gábor Soós	184
New Books	192
Authors	193

AETAS előfizetési felhívás 1996.

1996-os évfolyamunkban három tematikus szám megjelentetését tervezzük. Ezek egyike az Amerikai Egyesült Államok 19. századi történetének témaköréből merít. Az ezt követő duplaszám a 19–20. századi emigráció jelenségét vizsgálja. Ez évi köteteink sorát egy ókortörténeti tanulmányokra épülő szám zárja majd. Bemutatjuk Bódy Pált és David W. Noble-t, folytatni kívánjuk Elmélet és módszer rovatunkat is hazai és külföldi szerzők elméleti jellegű írásainak közlésével.

Az elmúlt évben jelent meg folyóiratunk tizedik évfolyama. Ez alkalomból állítottuk össze a benne tíz év alatt közlésre került írások repertóriumát, melyet 1996 őszén kívánunk előfizetőinkhez eljuttatni.

A folyóirat ára:

éves előfizetőknek számonként 100 Ft
(éves előfizetési díj 400 Ft),
egy számot megrendelőknél 100 Ft + postaköltség,
könyvesbolti vásárlóknak 120 Ft.

A folyóirat megrendelhető a szerkesztőség címén:

AETAS szerkesztőség, 6701 Szeged, Pf. 1179

Megjelent
a
SIC ITUR AD ASTRA
1995/3–4. száma

Forisek Péter:
Római kori emlékek a Balaton partjáról

Szatucsek Zoltán:
A dél-balatoni borvidék a török korban

Katona Csaba:
John Paget utazása Balatonfüredre 1835-ben
(forrásközlés és forrástanulmány)

Kecskés Katalin:
Kulturális törekvések szervezeti formáinak megteremtése
a 19. századi Balatonfelvidéken

Karasz László:
A balatoni települések infrastruktúrájának kiépülése a 20. században

---

a
FONS
1996/1. száma

Gönczi Katalin:
A középkori város a jogtörténet szemszögéből

Miskey Antal:
Ráckeve középkori pecsétje és címere

Wenczel Gusztáv:
Pray, Fejér és Horvát

Soós István:
Horvát István és a történeti segédtudományok

A lap megrendelhető a szerkesztőség címén:
ELTE BTK, Fons Szerkesztőség 1052 Budapest, Piarista köz 1.

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

* * *

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén. A folyóirat előfizetési díja egy évre 400 Ft. A lap ára egy szám megrendelése esetén 100 Ft+postaköltség, könyvboltban 120 Ft.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Balassi Könyvesbolt, II. ker., Margit utca 1–3.; Eötvös Könyvesbolt, V. ker., Kecskeméti u. 2.; Litea Kft., I. ker., Budavár, Hess A. tér 4.; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrássy út 45.; Könyvárúhá, Rákóczi út 14.; Atlantisz Könyvesbolt, V. ker., Váci utca.

Szeged: Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Móra Könyvesbolt, Kárász u. 5.; Egyetemi könyvárus, Egyetem u. 2.; JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Idegennyelvű Könyvesbolt, Kárász u. 22. Tolkien Könyvesbolt, Kossuth L. sgt. 1.

Debrecen: Egyetemi könyvárus, KLTE főépület fsz. Egyetem tér 1.

Miskolc: Két Könyvész Kft., Miskolc-Egyetemváros.

Pécs: Szövegbolt, Ifjúság u. 6.; Egyetemi Könyvesbolt, Mátyás király u.

Székesfehérvár: Jókai u. 4. Könyvkereskedés, Jókai u. 4.

Szombathely: Savaria Könyvesbolt, Mártírok tere 1.

* * *

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület

6701 Szeged, Pf. 1179.

Felelős kiadó: Deák Ágnes

A szerkesztőség titkára: Aradi Zsuzsanna

Technikai szerkesztő: Nyerges Zsolt

A borítót tervezte: Szekeres Ferenc

Nyomdai munkálatok: Délmagyarország Könyv-, Lapkiadó
és Nyomdaipari Kft., Szeged.

ISSN 0237-7934

Bolti ár: 120, – Ft,

Előfizetőknek: 100, – Ft.

A kiegyezés tehát megpecsételte az Ausztria és Magyarország közti fokozatos elidegenedési folyamatot, bármennyire is próbálkozott Ferenc József uralkodását rendszeres magyarországi tartózkodásokkal valódi „közös” ügyé tenni. Elvágta az útját annak a hasznosítható, kölcsönös érdeklődésnek, mely legalábbis az 1840-es évek végén, az 1860-as évek elején jellemző volt. Meghiúsította azonkívül sok „középutas” reményeit, akik úgy gondolták, hogy a tartományok közti kapcsolatok hiányán változtatni kell annak érdekében, hogy megőrizzék mind a monarchia egészét, mind pedig azon belül saját jogaikat. Minden viszontagság ellenére a század közepe gyümölcsözőbbnek bizonyult azáltal, hogy felvillantotta azokat a területeket, ahol lehetőség nyílt a szolidaritásra, és megcsillant valamiféle közös cél a társadalom néhány, jóllehet nem elegendő számú csoportja számára. Végezetül a kiegyezés, melyet a császár korábban csaknem húsz évig visszautasított, és amelynek elfogadása uralkodásának birodalmon belüli legnagyobb engedményének számított, a Habsburg „oszd meg és uralkodj” legutolsó, legöntudatlanabb és legvégzetesebb példája – nem is annyira azok számára, akiket sújtott, mint inkább akiknek kedvezett.

R. J. W. Evans írását számunk 5–27. oldalán olvashatják.